

M

Het was vlak voor de achtste klap, meteen na de zevende die mij twee tanden kostte, dat ik bij mezelf dacht: stik toch allemaal.

En ik bedoelde echt iedereen, iedereen die ik kende, iedereen die ik nog ging ontmoeten en alle mensen die ik nooit zou leren kennen. Ik bedoelde mijn geëmigreerde ouders, mijn oud-klasgenoten, de docenten op de business school, alle collega's, iedereen die ik ooit gezien had op de mediabox, het personeel van de supermarkt, de hongerige kinderen in de bergen van Pakistan, hun dorstige ouders en – en toen kwam die achtste klap – iedereen.

Ik vroeg me al niet meer af hoe in een vrijmarkteconomie met de bijbehorende laissez faire zoiets oneerlijks kon gebeuren als wat ik die dag meemaakte. Hoe was het überhaupt mogelijk dat de aandrijving van mijn wereld, de alles gelijktrekkende en onpartijdige motor die het marktmechanisme heette te zijn, in staat was tot zulk een schrijnend onrecht? Mij aangedaan, míj, de net zo onzichtbare als onmisbare schakel in het uurwerk die had afgerekend met alles wat dat uurwerk kon schaden? Die vraag had in wel honderd verschillende formuleringen door mijn hoofd geëchood sinds ik de donkere zak over me heen getrokken kreeg, midden in die winkelstraat hardhandig geboeid werd, in een autobus werd gesmeten en veel te lang moest blijven liggen, zelfs nadat we na een uur of twee of drie rijden waren gestopt. Ik hoorde het weerkaatsen van mijn vraag nog toen ik uit de wagen werd getrokken, geblinddoekt bleef, geslagen en geschopt werd, om uiteindelijk voor een enorme schijnwerper te worden gezet in een krappe stoel van koud metaal. Ergens in mijn hoofd bleef ook daarna die vraag rondzingen, als een liedje dat je grijpt, dat je niet uit kunt zetten, en ik zocht naar het antwoord ook al was denken bijna onmogelijk door die kwellend felle spot op mijn ogen. Ik dacht dat ik blind werd en daarna dacht ik dat ik blind zou gáán worden van de klappen die ik kreeg. Of doof, of misvormd of geestelijk gestoord.

Tot aan die achtste klap, direct na de zevende. Toen kon het me geen ruk meer schelen.

‘Kutjes zijn jullie,’ zei ik, terwijl ik twee kiezen op de grond spuugde.

Ik was nooit een volhouder geweest. Mariëlla vond dat zwak. Ik gaf te snel toe in discussies, niet om erger te voorkomen maar om van het gezeur af te zijn. Aldus mijn vrouw.

Een van de onzichtbare mannen sloeg op mijn neus, die brak. Ik werd misselijk van de pijn, liet mijn hoofd hangen en wilde niets liever dan met mijn handen voelen hoe het met mijn neus gesteld was. Maar mijn handen waren gebonden.

‘Teringlijers,’ mompelde ik, lispelend omdat ik met mijn tong het bloeden in de gaten tussen mijn tanden probeerde te stelpen. ‘Ik heb toch alles gedaan wat jullie van me verlangden?’

Ze gooiden een bak water in mijn gezicht – ijskoud natuurlijk – en meteen daarna duwden ze een hete spons tegen mijn gebroken neus. In een reflex probeerde ik me weg te draaien, wat niet lukte, en een van de twee mannen greep mijn hoofd van achteren vast om me stil te laten zitten. De ander drukte de spons zo hard als hij kon in mijn gezicht. Ik schreeuwde het uit.

‘Tegen het bloeden,’ zei de stem die me al zeven keer had opgedragen te vertellen hoe de man met de krantjes heette. ‘En ondertussen kun je ons wat meer vertellen over de man met de krantjes.’

Ik was het stadium van geveinsde interesse voorbij. Ik had gezegd dat ik de man met de krantjes niet kende. Ik kende de man met de krantjes ook niet. Ik had het gefluisterd, toegeeflijk gestotterd, keihard geschreeuwd en huilend gesnotterd; ze bleven vragen naar zijn naam. Ik verzon er een. Ik riep dat het Victor Vriendjes was. Ik verzon nog een andere. Ik vroeg wat ze wilden horen. Ik wilde de pijn doen stoppen. Ik dacht aan *De Goelag Archipel* en de smerigste praktijken van paranoïde communisten. Ik dacht aan alles wat mijn twee pas gemaakte vrienden hier, als zij dat boek ook gelezen hadden, nog met me konden gaan doen. Ik dacht aan tuinslangen in mijn reet. Klemmen aan mijn tong. Ik zag het bebloede gezicht van Mariëlla op de foto weer voor me en wist waartoe ze in staat waren. Er was geen uitweg. Ik wilde smeken, kruipen, beloven en zweren. Alles. Ik had nooit gedacht dat fysieke pijn de diepste emotie kon zijn die je voelt. Vrouwen die bevallen verwarren die pijn volgens mij met moedergevoel. Nog nooit had ik een gewaarwording méér gevoeld dan nú deze pijn, al

twijfelde ik of de pijn zelf het ergste was of de voortdurende wetenschap dat er meer pijn achteraan kwam. Na twee keer op je wenkbrauw te zijn geslagen ga je verlangen naar andere pijn, elders op je lichaam. Maar zo gauw je dáár een klap krijgt, hoop je weer dat ze je op je wenkbrauw slaan. Het was om moedeloos van te worden.

Tot, zoals ik zei, die achtste klap, die mijn neus brak.

Elke extra slag zou me vanaf dat punt alleen maar verder van deze kamer brengen, dichterbij een einde. Iedere nieuwe klap schoof me richting de enige deur, ingang en uitgang. Ik hield mijn mond. Ik voelde de klappen wel, ik voelde de gloeiend hete lamp die ze zó dicht bij mijn gezicht brachten dat mijn wimpers schrooiden, ik voelde het water dat mijn hoofd veel te lang omsloot toen ze me – redelijk primitief – in een bak met water duwden. Maar ik zweeg.

Dat nam niet weg dat het water beangstigend was. Ik proefde het, ik wilde het uit mijn neus blazen maar dat deed zo ongelooflijk veel pijn; ik dacht: hou mij maar onder, laat mij maar zwemmen, laat mij langzaam mijn luchtbelletjes blazen in dit aquamortuarium en daarna naar water happen. De naam van de zwerver met de krantjes weet ik toch niet, mijn baan zal ik kwijt zijn, mijn huis was ik al kwijt, mijn leven ook en niemand wacht meer op mij – dus hup: verzuip me maar. Het interesseert me allemaal geen flikker meer.

De verdrinkingsdood schijnt de meest gelukzalige dood te zijn die je je kunt wensen, op een hartaanval onder het klaarkomen na. Je lichaam bereidt zich in alle rust op het verdrinken voor. Eerst hou je als vanzelf je adem nog in, net als alle zoogdieren met de aangeboren duikreflex. Je hartslag vertraagt om het gebrek aan zuurstof te compenseren. Je lijf probeert de oppervlakte te bereiken ook al wil je geest nog zo hard onder water blijven. Uiteindelijk hap je naar adem en je zuigt water naar binnen. Je longen lopen vol, water komt in je bloed terecht en vernietigt binnen een paar tellen bloedcellen. Daarbij komt kalium vrij en die stof reageert heftig met water. Kalium heeft een atoommassa van 39,0983. Je hart kan daar niet tegen. Handig bij executies. Zet een spuitje met kaliumchloride in iemands arm en zijn rikketik stopt ermee. Precies wat er gebeurt tijdens het verdrinken: je krijgt een hartstilstand.

De aardkorst bestaat trouwens voor maar liefst 2,4 procent uit kalium. Geen wonder dat ik me hier nooit thuis heb gevoeld.

Als ik aan kalium denk zie ik het periodiek systeem. De K boven Rb

en onder Na, da's kalium. Ik vond scheikunde vroeger verschrikkelijk maar kon lesuren lang geboeid die kaart van Mendelejev zitten bestuderen. Het kwam me als troostend voor dat elk stukje alles een definitieve plaats had op dit overzichtelijke vel papier. Zelfs voor stukjes alles die geen mens ooit had gezien stond er alvast een leeg vakje klaar. Voor het geval dat.

Alsof je eigen graf gereserveerd wordt door iemand die precies weet waar je wanneer zal sterven. Mendelejev doorzag het Grote Plan.

Mendelejev zag ook dat kalium atoomnummer 19 heeft. Dat getal geeft aan hoeveel protonen er in een kaliumatoom zitten. Als ik daarover nadenk – en dat deed ik met mijn hoofd in die bak met water, voor even afgesloten van de dreunende vragen van mijn twee begeleiders –, vraag ik me altijd af wat een atoom nu eigenlijk is. En of een atoom niet vooral niks is.

'Een proton zit in de kern van het atoom,' zei mijn leraar natuurkunde, 'maar het net zo belangrijke elektron zweeft daar in een elektronenwolk bij wijze van spreken mijlenver omheen. Als we de atoomkern denkbeeldig tien centimeter groot zouden maken, hadden bacteriën bijvoorbeeld de omvang van de aardbol – zó klein is de kern. In één enkel atoom passen honderdduizend kernen maar er zit er maar een.'

Doodeng vond ik dat. Want wat zit er in godsnaam tussen die atoomkern en die elektronenwolk? Niks? Een zee van niks? Bestaan de bouwstenen van mij en mijn universum met name uit niks? Uit een hele hoop niets en een beetje daartussenin?

Ze duwden mijn pijnlijke neus onder water tegen de bodem van de glasbak. Dieper kon ik niet zinken. Dit was de grens: de bereikte horizon, de buitenste schil.

'Het chemische gedrag van een atoom wordt bepaald door de buitenste schil van een elektronenwolk,' hoorde ik mijn docent weer aan het woord. 'En die buitenste schil is eigenlijk geen schil maar een *waarschijnlijke* schil.'

Daar raakte ik als scholier, en eerlijk gezegd nog steeds, de draad kwijt. Het komt erop neer dat de banen die de zwevende elektronen in de buitenste schil beschrijven niet precies te duiden zijn. Sterker nog, op het moment dat je weet waar een elektron zich bevindt kun je eigenlijk niet uitzoeken waar ie hoe snel op weg naartoe is. Dat betekent

dat we over elektronen rond atoomkernen alleen maar kunnen spreken als over waarschijnlijkheden. En als we al die waarschijnlijkheden verzamelen hebben we een waarschijnlijkheidsverdeling en die verdeling kun je beschrijven in een golf-functie. Maar wat een golf-functie is en of dat wil zeggen dat die elektronen en misschien zelfs atomen eigenlijk golven zijn en wat zijn überhaupt betekent als je een elektron niet tegelijkertijd kunt aanwijzen én kunt volgen, en wat het wil zeggen dat jouw waarneming van een elektron diens waarschijnlijke baan waarschijnlijk beïnvloedt, en of dat met tafels, stoelen en mensen ook zo werkt, of ik nu werkelijk hier ben of alleen maar als resultaat van een waarschijnlijkheidsverdeling zodat ik verdwijn zodra mijn aanwezigheid elders ook maar een klein beetje waarschijnlijker wordt, en of ik door naar mezelf te kijken pas besta, en of anderen mij wel kunnen waarnemen, en waar dan en wanneer en hoe lang – op al die vragen vond ik een sluitend antwoord toen ik veel te lang onder water werd gehouden.

Niet zo lang trouwens dat ik ging happen naar water. Mijn longen liepen niet vol, mijn hart stopte niet en mijn hersenen hadden genoeg zuurstof. Maar wel lang genoeg om te beseffen dat ook fietsen, auto's en mensen lijden onder de onzekerheidsrelatie van Heisenberg. Doorgaans merk je er weinig van omdat in zijn formule de constante van Planck zo ontzettend laag is (snap je?), maar ik garandeer je dat als je gevoelig genoeg bent, als je zintuigen maximaal geprikkeld worden, je die onzekerheidsrelatie wel degelijk ervaart.

Sterker nog, dan vormt hij de voor de hand liggende verklaring voor de zwaarte van het leven: *als je weet waar je staat weet je niet waar je heen gaat.*

En op het moment dat je eindelijk hebt uitgezocht waarheen je op weg was, heb je er geen benul meer van waar je bent.

Met dichtgeknepen ogen en volle wangen in die bak met ijskoud water wist ik helderder dan ooit waar ik was. Ik kon nergens anders zijn. Tegelijkertijd was waar ik vanaf hier naartoe ging nog nooit zo onduidelijk geweest. Meestal is het andersom en lang niet zo helder, maar ik moet zeggen dat ik het op deze manier veel prettiger vond.

Ik was, denk ik achteraf, nog nooit zo gelukkig geweest als op dat moment met mijn neus gebroken en twee tanden minder in die bak vol water, geruststellende antwoorden en louter goede vrienden om mij heen.